

כמו כן, המן מכר את עצמו לעבד למרדכי בעד כיכר לחם ידיעה זו מוזכרת בגמרא טו. ומפשטות דברי הגמרא ורש"י עולה שהמן היה בתחילה עני ולא הייתה בידו ברירה אלא למכור את עצמו בשביל כיכר לחם. אך בילקוט שמעוני רמז תתרנ"ו מובא, ששיגר המלך אחשורוש את המן ומרדכי בראש חיילות הצבא להילחם עם אויביו, ובאמצע המלחמה כלה המזון לחיילים שעמדו תחת פיקודו של המן, והוצרך למכור את עצמו למרדכי. וכתב היערות דבש (ח"א דרוש יז) שמרדכי מל את המן והטבילו לשם עבדות שהרי מבואר בגמרא (בימות מח:): שאין מקיימים עבד שאינו רוצה שימולו אותו אלא ברור שמרדכי מל אותו והטבילו, והתחייב במצוות כדן עבד כנעני.

ולכאורה מדוע לא הרגו לקיים מ"ע דמחיית זכר עמלק?

אלא מוכח כדברי הירושלמי ומסכת סופרים שהמן לא היה מזרע עמלק.

כמו כן, איתא בסנהדרין (צו:): תנו רבנן, נעמן גר תושב היה, נבזרזאדן גר צדק היה, מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים, מבני בניו של סנחריב לימדו תורה ברבים, ומאן נינהו שמעיה ואבטליון, מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק.

רבים תמהו, איך יתכן שמבני בניו של המן, שהיה מזרע עמלק, נתגיירו ולמדו תורה בבני ברק, והלא אמרו רז"ל (מכילתא, בשלח, פרשת עמלק ב) ש"נשבע המקום בכסא הכבוד שלו שאם יבא מכל האומות [להתגייר] - שיקבלוהו, ולעמלק ולביתו - לא יקבלוהו"

אולם לפי חידושו של הירושלמי והמשנה במסכת סופרים, המן כלל לא היה מזרע עמלק ושפיר מקבלים ממנו גרים.

המן הרשע נשא את זרש שהייתה בת תתני שהיה מושל על עבר הנהר (כך מפורש בתרגום פרק ה' פסוק י'),

אומר המלבי"ם בעזרא פרק ה': ש'תתני' סייע בבנין ביהמ"ק שכאשר זרבבל ושוע בסיוע הנביאים חגי וזכריה התחילו לבנות את ביהמ"ק, באו תתני ועוזריו ושאלום אם קיבלו רשות מהמלך לבנות את הבית - רשיון. וכאשר השיבו שיש בידם רשות, שלח תתני אגרת למלך לאשר את הרשות. ואף שמנהג העולם שבכזה מקרה קודם כל עוצרים את עבודות הבניה עד שיגיע האישור, ולמרות כן, תתני לא נהג כן שלא היה צורך יהודים רק כמושל היה צריך לבדוק ולדאוג שיבנו רק באישורו של המלך אלא נתן להם להמשיך בבנין עד שהגיע האישור ואין לך סיוע גדול מזה.

עוד מצאנו שתתני סייע בבנין ביהמ"ק בעזרא פרק ו', שכאשר הגיעה האיגרת מהמלך דרוש, בה כתב לתתני שייסייע לישראל בבנין, ויתן להם את כל מה שהם נצרכים לבנינו (ולדעה אחת בגמ' בראש השנה דף ד. ד. רק לפי הרשימה שכתב) וכך עשה תתני וסייע להם בבנין בית המקדש.

על אף שאביה היה אדם ראוי, אולם היא הייתה מרשעת גדולה כדוגמת בעלה ולא לחינם זכתה בברכה מיוחדת מדי שנה בשנה "ארורה זרש". ובשער הכוונות (דרושי חג הפורים דרוש א') הביא בשם חז"ל שהייתה מכשפה גדולה. וזרש הייתה חכמה גדולה כן איתא באסת"ר (ט' ב') שחכמתה הייתה גדולה יותר מאשר שלוש מאות ששים וחמש יועצים שהיו לו להמן. "וכולם לא היו יודעים לתת עצות טובות כזרש אשתו".

יש מהמפרשים (אבן יחיא) שכתב, שלאחר שגדלו המלך מעל כל השרים, גירש המן את אשתו זרש ושילחה מביתו משום שרצה לקחת בת איש נכבד יותר מחותנו תתני, כיאה וכראוי למעמדו החדש. אלא שלאחר שראה שמרדכי היהודי אינו כורע ומשתחוה לו ואינו ירא ממנו אף לאחר שגזר המלך אחשורוש להשמיד את כל היהודים, חשש המן שמרדכי אינו חת מפניו כיון שהוא התחבר עם משפחת זרש גרושתו ואוהביה להורגו, ועל כן קרא לזרש והחזירה לביתו כבראשונה.

על פי זה מבאר ה'אבן יחיא' את הטעם שסיפר המן לזרש אשתו את רוב עשרו ואת אשר גידלו המלך, שלכאורה מדוע

הוצרך לספר לה וכי יתכן שאשתו אינה יודעת ממעשיו ומקורות חייו? אלא צריך לומר שגירשה מביתו ואכן לא ידעה מהנעשה והנשמע בביתו.

עוד מן הראוי לדעת, ושתי המלכה עשתה משתה נשים בבית המלכות כמפורש בפסוק (אסתר א', ט') "גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות אשר למלך אחשורוש". ולמשתה זה היא לא הזמינה את זרש כדאיתא באסת"ר (ד' ו') "ויאמר ממוכן לפני המלך והשרים", מה ראה ממוכן לקפוץ בעצה תחלה? המדרש מביא שלשה סהברים אחד ההסברים כי היא לא הזמינה את זרש אשתו לשמתה. ומסביר המתנות כהונה, שאשתו לא הייתה שם ולפיכך הייתה מבזה אותו לאמר, אלמלי איש חשוב אתה היו מזמנים גם אותי לסעודת המלכה.

בסוף כאשר תלו את בני המן איתא בתרגום (ט' י"ד) "וזרש ערקת עם שבעין בנין דאשתארו להמן דהוו הדרון על תרעיא ומתפרנסין". היינו, שזרש ברחת עם שבעים בנים שנשארו להמן, שהיו מחזרים על הפתחים ומתפרנסים מן הצדקה.

בשביל לזכות למעלותיה וסגולותיה של קריאת המגילה צריך להבין את מה שקורא לכן מן הראוי בימים אלה ללמוד את ענין סיפור נס פורים.

וכך מובא במדרש תהלים מזמור כ"ב: "אמרה אסתר: אם אין אתה עונה אותנו מאבדין אותנו מיד, מה אני אומרת, יושב תהלות ישראל", אם הושעתנו ואתה קדוש, בין כך ובין כך ואתה יושב תהלות ישראל. ע"כ. כלומר אסתר באה בטענה לבורא עולם שאם ח"ו עם ישראל יוכחדו לא יהיה מיש יאמר דברי שיר ושבח לבורא עולם, שהוא יושב תהילות ישראל הוא מחכה לתהילותיהן של עם ישראל, לכן יש חובה לשבח את בורא עולם בימי פורים על הצלתנו מידי גזירותיו של המן.

לכן אומרת הגמרא במגילה ז. שאסתר ביקשה מהחכמים "קבעוני לדורות", כי היא באה בטענה לבורא עולם שישוע את עם ישראל כדש הם יודו וישבחו אותו, והגמרא במגילה (יד.) אומרת כי קריאת המגילה היא במקום ההלל. לכן ביקשה אסתר שיקבעו לקרוא בכל שנה את המגילה כי בזה יודו וישבחו לבורא עולם.

בספר יפה עיניים למוהר"ש יפה אשכנזי פרשת תצוה, שואל מאי שנה שבכל הניסים שנעשו לעם ישראל עם ישראל נצטוו לומר הלל, ולא צריכים לספר את הנס, ואילו בפורים נצטוו ישראל דוקא לספר את הנס?

ותירץ, שבכל המקומות הנס היה ברור וידוע ולכן די באמירת הלל בלי לפרט את הנס, כדי להודות ולשבח את בורא עולם. אולם בפורים הנס היה נסתר ולכן צריך לקרוא את כל המגילה כדי שעל ידי שמחברים את כל הפאזל רואים את הנס של פורים, ולכן אין אמירת הלל, אלא דוקא קריאת המגילה.

ולכן כותב בספר יסוד ושורש העבודה שער י"ב פרק ד', שחובה כשקורא את המגילה להבין את מה שקורא, ולהתבונן על המקומות בהם נעשו ניסים לעם ישראל ואז ישבח לבורא עולם על הניסים שנעשו לנו. ואם לא מתבונן ולא מתעורר מקריאת המגילה, אין אדם יוצא ידי חובת בקריאת המגילה, וכאילו קרא מגילה אחרת.

בספר מנות הלוי (פרק ט' פסוק כ"ט) כותב, שאפילו היהודים של דורו של אסתר ומרדכי לא רצו לעשות זכר לנס של המן, והיה צורך לספר להם את תוקף הנס ומרדכי ואסתר האריכו להם את כל פרטי הניסים יותר ממה שכתוב במגילה, אלא גם כל הדרשות של חז"ל ולא עוד אלא צריך גם יד מלכות תקפה, כלומר גזירת מלך שיקראו את סיפור המגילה, אחרת אל היו עושים זכר לנס, כי לא ראו את גודל הנס שהיה אז.

ואם על זמנם של מרדכי ואסתר שהם ניצלו ממות לחיים, היה צורך לעורר אותם להודות ולשבח ולהכיר בנס שנעשה להם, ודאי שאנחנו צריכים התעוררות גדולה להכיר את גודל הנס שנעשה בפורים.